

Öster Malma 13 04 17

## **NV-09308-12 Remiss angående utkast till Naturvårdsverkets föreskrifter om typgodkännande av fångstredskap**

Svenska Jägareförbundet ("förbundet") får härmed avge följande yttrande.

### **Sammanfattning**

- Det finns inget i bakgrundsbeskrivningen eller rapporterade missförhållanden som föranleder de mycket långtgående regleringar och skärpningar som de föreslagna föreskrifterna innebär. Utan bärande samt sakliga motiv riskerar de föreslagna detaljregleringarna att undergräva förtroendet för myndigheten och föreskrifterna. En förändring av föreskrifterna i enlighet med Naturvårdsverkets förslag skulle leda till drastiskt minskade möjligheter att bedriva fällfångst, hållbart bruka och vårda den biologiska mångfalden samt bevara en viktig del av vår kulturhistoria i enlighet med Konventionen om biologisk mångfald.
- Idag finns ett internationellt fällfångstavtal, EU-förordning samt ISO-standard för fångstredskap och fällfångst. Förbundet anser att man med stöd av § 11 Jaktförordningen kan hänvisa till dessa befintliga regelverk och överenskommelser utan vidare detaljregleringar på nationell nivå. En nyligen genomförd översyn av fällregelverk inom EU visar med all önskvärd tydlighet att vi redan är det land med mest långtgående regelverk och högst detaljreglering. Ett projekt på EU nivå är i färd med att ta fram "best practice" för fällfångst vilken kan komma att ha en inverkan på fällfångsten i Sverige. Nya föreskrifter borde inte tas innan detta arbete är avslutat.
- Naturvårdsverket (NV) bortser helt från fällfångstens stora betydelse för svensk jakttradition och viltvård. Fällfångst är en mycket stor verksamhet i vårt land och utövas årligen av mer än 50 000 jägare. Globalt stigande skinnpriser och ett snabbt ökande intresse för "naturskinn" gör också att fällfångsten återetablerar sig som en del av människors försörjning.
- Att typgodkännandet för en fälla tidsbegränsas till 10 år är oacceptabelt. En fälla kan efter en tids användning behöva modifieras. Vidare hämmas uppfinningsrikedomen samt viljan att modifiera fällor kraftigt. En fälla där indikationer om brister upptäcks ska vidare övervägas direkt, inte efter flera år. Ur djurskyddssynpunkt blir således detta förslag direkt kontraproduktivt.
- För cirka 80 % av de idag typgodkända fällorna saknas upphovsman och patent. Det innebär att ingen kan anses ansvarig för att fällan typgodkänns på nytt eller testas fortlöpande i 10-årsintervall. En fälla som en gång typgodkänts måste anses lämplig till motsatsen bevisats. Detta ansvar åligger då staten och myndigheten och inte enskilda privatpersoner.

- Att fällor som typgodkänts i andra länder, efter godtagbara tester, även ska typgodkännas i Sverige är bra och kostnadseffektivt. Majoriteten av medlemsländerna i EU har dock idag ingen etablerad testverksamhet eller typgodkännandeförfarande.
- Att typgodkännande och tillhörande testverksamhet ska bekostas av den sökande är orimligt. Ambitionsnivån på testverksamheten samt att testerna föreslås göras om i 10-årsintervall gör att endast ett fåtal fällor med kommersiell potential blir aktuella. Detta är direkt kontraproduktivt ur djurskyddssynpunkt samt riskerar att bli ett dråpslag för den svenska jakttraditionen och viltvården. Tre fjärdedelar av de typgodkända fällorna försäljs inte av någon kommersiellt aktör idag och en stor del av de som finns på marknaden är musfällor eller skulle inte längre vara kommersiellt gångbara med de av NV föreslagna kostnaderna för typgodkännande.
- Elektronisk övervakning av alla levandefångstfällor är idag såväl en teknisk som ekonomisk omöjlighet. Vidare ifrågasätter förbundet starkt fördelarna med elektronisk övervakning ur djurskyddssynpunkt. Dessa anordningar är idag så dyra att det blir omöjligt att försä alla levandefångstredskap med dem och de blir därmed också attraktiva för stöld och / eller sabotage. Många av de befintliga elektroniska övervakningsanordningarna fungerar heller idag inte i vårt kärva och varierande klimat. Inget kan ersätta den fysiska kontrollen av fångstredskapet ur djurskyddssynpunkt och i de fall då elektronisk övervakning skulle ge vinster ur ett djurskyddsperspektiv bör detta testas särskilt och anges i aktuellt typgodkännande.
- Förbundet förordar särskilt det av NV föreslagna "nollalternativet" i avvaktan på resultaten från den pågående jaktlagsutredningen. Att slå fast ett omfattande regelverk för typgodkännande av fångstredskap innan myndighetsansvaret och jaktlagstiftningen fått sin nya form är såväl olyckligt som ineffektivt och direkt felaktigt.

## Bakgrund

Fällor utgör ett viktigt komplement till andra jaktformer. Användande av fällor medger en effektiv beskattning av viltpopulationer, samtidigt som det är en viktig del av den traditionella nordiska jakt- och fångstkulturen. En effektiv fällfångst är även en förutsättning för att Sverige ska kunna uppfylla sina förpliktelser att i enlighet med Konventionen om biologisk mångfald förhindra att invasiva arter etablerar och sprider sig i Sverige. Vidare skulle det bryta mot artikel 8j i konventionen, som tar upp bevarandet av traditionella metoder och traditionell kunskap för att hållbart bruka den biologiska mångfalden. En förändring av föreskrifterna i enlighet med Naturvårdsverkets förslag skulle leda till drastiskt minskade möjligheter att bedriva fällfångst, hållbart bruka och vårda den biologiska mångfalden samt bevara en viktig del av vår kulturhistoria.

Dagens predatorsamhälle och predationstryck är kraftigt påverkade av människan, både direkt genom jakt och indirekt genom en alltmer intensiv markanvändning. Minskad förekomst av toppredatorer gör att arter som räv, mård och grävling, som normalt är mellanpredatorer, kan fungera som toppredatorer om de inte jagas. Samtidigt påverkar modern markanvändning bytesdjurens möjligheter att finna skydd negativt. Predatorer som kråkfåglar och trutar finner idag lätt föda, och förekommer därmed i starka stammar. Mink, mårhund och tvättbjörn ställer oss inför nya hot om ökad predation på känsliga arter, samtidigt som kråkfåglar expanderar sina nischer och arter som är stryk- eller flyttfåglar allt oftare övervintrar i Sverige. Historiska data av hög kvalitet saknas i stor utsträckning, men den samlade bedömningen av forskningen på området är att dagens predationstryck av mellanpredatorer med största sannolikhet är högre än tidigare.

Predator kontroll är idag ett viktigt verktyg både inom viltförvaltningen och inom naturvården, exempelvis för att kontrollera invasiva arter och för att motverka negativa effekter till följd av ökade predationstryck. Ett exempel på detta är försöken att öka häckningsframgången för strandängsvadare. Arter som brushane, rödspov och sydlig kärrsnäppa häckar i södra Sverige i områden med stora strandängar med medelhög vegetation. Alltför högt betetryck av tamboskap i kombination med växande gässtammar har minskat mängden lämpligt habitat, och gör det svårare att dölja bona. Samtidigt har predatorstammarna ökat. I en långtidsstudie av brushane på Gotland rövades 50 % av bona innan kläckning, och av 11 sändarförsedda honor var det bara en hona som kunde konstateras ha fått fram flygga ungar. Predationen är följaktligen hög, både på ägg och på ungstadiet.

På södra Öland har ett flerårigt försök att öka framgången för strandängsvadare genom predator kontroll genomförts, i form av ett samarbete mellan forskare, myndigheter, jägare och ornitologer. Precis som i många andra motsvarande studier är resultaten inte lättolkade, då det är många olika faktorer som påverkar utfallet. Man kan dock konstatera att det är möjligt att kontrollera mängden kråkor, men att det är helt nödvändigt att även kontrollera räv och grävling. För att nå framgång är fällfångst helt nödvändig.

Erfarenheterna från Öland är typiska; såväl den vetenskapliga litteraturen på predator kontroll som praktisk erfarenhet visar att rätt använd så fungerar predator kontroll, både för att begränsa predatorer och för att begränsa predationstryck. Det krävs dock ofta förhållandevis stora och kontinuerliga insatser, där man kontrollerar flera predatorer samtidigt. Predatorer är rörliga till sin natur, och nya individer tar snabbt över efter individer som avlivats om man inte bedriver kontinuerlig kontroll. Samtidigt så utnyttjar andra predatorer snabbt en ökande bytesresurs, om man minskar predationstrycket genom att kontrollera bara en enda art. För att kunna upprätthålla tillräcklig predator kontroll är det ofta helt nödvändigt att kombinera jakt med fällfångst.

Åtgärdsprogrammen för sydlig kärrsnäppa, skrântärna och för brushane, rödspov och svartbent strandpipare (på remisstadiet) lyfter tydligt fram betydelsen av predatorkontroll för en framgångsrik förvaltning av dessa hotade arter. Framgångsrika projekt för att rädda dess arter skulle tveklöst hotas genom inskränkningar i möjligheten att bedriva predator kontroll. Ovan nämnda arter tillhör dessutom bilaga 1 i EU's fågeldirektiv där det slås fast att medlemsländerna ska " vidta åtgärder som är nödvändiga för att fågelpopulationerna ska kunna hållas på en nivå som uppfyller ekologiska, vetenskapliga och kulturella krav och samtidigt tar hänsyn till ekonomiska krav och till rekreationsbehov". Vikande stammar av ejder och andra dykänder utgör ytterligare ett orosmoln, där framgångsrik kontroll av mink troligen kommer att krävas utöver andra åtgärder.

Fångstredskap används följaktligen idag i stor utsträckning för att beskatta predatorer, både för att nyttja deras skinn och för att begränsa predationen på jaktbara och skyddsvärda viltarter. Intensifieringen och strukturrationaliseringen inom jord- och skogsbruk fortsätter i Sverige och Europa. Samtidigt ser vi hur allt fler arter utnyttjar urbana miljöer och där förekommer i höga tätheter, vilket kan medföra sanitär olägenhet.

Problemen med invasiva arter bedöms också vara ökande, där Sverige redan för en intensiv kamp för att försöka begränsa mårhundens utbredning. Tvättbjörnen förekommer nära Sveriges gränser och utgör troligen nästa hot. Sannantaget kommer behovet av effektiv fällfångst som komplement till jakt snarare öka än minska framgent.

Fällfångst är ett viktigt inslag i modern vilt- och naturförvaltning, samtidigt som det är en levande del av vårt kulturarv. Utformning av fällor och regler för fällfångst bör därmed säkerställa hög etik och effektivitet, samtidigt som man slår vakt om de traditionella inslagen i fällfångsten och de

traditionella fångstanordningarna så långt möjligt. Behovet av fällor som komplement till jakt för att nå målen inom vilt- och naturförvaltningen bedöms inte som minskande, utan kan snarare antas öka. Därmed krävs ett modernt regelverk som samtidigt säkerställer hög etik och fortsatta möjligheter att bedriva fällfångst.

## Detaljerade synpunkter

### Konsekvensutredningen

**Sid 6:** Det är orimligt att sökanden ska stå för testkostnaderna. Det kommer att leda till att en stor del av dagens fällor försvinner från marknaden och myndigheterna förlorar kontrollen över vilka fällor som används, likt den situation som råder i stora delar av övriga Europa. Detta faktum innebär också att tillgängliga fällor styrs i högre grad av vilka som har råd att bekosta tester än faktiskt djurskydd och faktiska behov för jakt och viltvårdssyften.

**Sid 7:** Att förse större levandefångstfällor med utgångar riskerar att försvaga dessa fällor och det är tveksamt hur en öppning ska kunna utformas så att ett barn men inte ett regelrätt fångat djur ska kunna nyttja dessa utgångar. Det saknas dessutom en beskrivning av vilka faktiska incidenter som förekommit.

**Sid 8:** Det är orimligt att sökanden ska betala fälttesterna i grunden. Ännu mer orimligt blir det då man inte i förväg kan avgöra om kostnaden blir 50 000:- eller 150 000:-. Detta innebär färre testade fällor och en försämring av utvecklingen av fällfångsten samt ett kraftigt försämrat urval för att välja det mest ändamålsenliga och ur djurskyddssynpunkt bästa fångstredskapet

**Sid 10:** Tidbegränsningen på tio år är av flera skäl orimlig. Att nya fällor testas är en sak, att beprövade fällor måste genomgå tekniktester finns ingen som helst grund för. Vad gäller djurskyddsskäl, och eventuellt nya arter, så bör detta kunna lösas med förnyade tester på särskilt utpekade fällor. Detta ska då ske på naturvårdsverkets initiativ och bekostas av den som anser att den aktuella fällan måste omprövas. Skrivningen om att det driver utvecklingen av fångstredskap framåt är direkt felaktig eftersom ingen eller väldigt få kommer att ha råd med att ta fram nya redskap eller förlänga godkännandet på redan befintliga.

**Sid 11:** Att tidsbegränsningen skapar merarbete för NV är självskrivet, liksom för polis och rättsväsende.

**Sid 11:** I texten finns en passage om att Naturvårdsverket kan besluta om nytt typgodkännande utan nya tester, vilket är positivt. Problemet med detta är att det i första läget fortfarande måste finnas någon som gör en formell ansökan om förnyelse och betalar för detta. Vidare är det oklart skrivet om under vilka förutsättningar godkännande kan göras utan förnyade tester.

**Sid 12:** NV nämner tio år som en "så pass lång tid". Enligt vår uppfattning är tio år ingen lång tid, många fångstredskap har idag en livslängd som vida överstiger denna tidsfrist. Dessutom kommer nyförsäljning av fällor inte att ske de sista åren av ett godkännande innan man vet om det förlängs.

**Sid 14:** Att avgiften för typgodkännande höjs från 1000:- till 2300:- är negativt. Denna avgift kommer dessutom att bli återkommande var tionde år. Problemet är att Naturvårdsverket räknar med att en

fälla är kopplad till en tillverkare som också svarar för ansökningskostnaderna. Detta är i många fall inte fallet då samma fälla som har använts under lång tid kan tillverkas av flera, sakna patent och också tillverkas av enskilda privatpersoner enligt godkända ritningar. Vem som i detta läge ska stå för ansökningen och kostnader är långtifrån klarlagt. Då upphovsmannaskapet är oklart kommer även problem med mönsterskydd och patent att göra att de äldsta, och ofta mest ändamålsenliga samt ur djurskyddssynpunkt bästa, fällorna inte blir attraktiva att testa och försälja.

**Sid 14:** Det är i grunden felaktigt att "det oftast är en kommersiell verksamhet att konstruera och sälja fångstredskap". Detta gäller för vissa fälltyper, men långt ifrån alla. Majoriteten av de fångstredskap som används i jaktliga sammanhang faller utanför detta och det är inte alltid en firma/person som tar fram en fälla. Samma fälla kan produceras av konkurrerande firmor eller av enskilda privatpersoner. Det är då orimligt att lägga en kostnad på upp till 15 000:-/år för att hålla fällorna godkända. Fällor av "redan godkänd typ" som man hänvisar till kommer drastiskt att minska 2024 och fällfångsten antingen minska eller övergå till att fångstmännen använder fällor som inte längre är formellt godkända.

**Sid 15:** Förbundet anser att det är att gå väl långt att säga att ett djur som fångas av misstag i en fälla avsett för annat viltslag per automatik utsätts för ett onödigt lidande. Att vara tillfälligt frihetsberövad men inte bli skadad av detta är knappast nog för att kalla det lidande.

**Sid 15:** Här anges att Bilaga 5 till jaktförordningen endast gäller skyddade arter. Detta bygger på en missuppfattning om lagstiftningens konstruktion. 3 § jaktlagen bygger på grundprincipen att allt som inte är tillåtet är förbjudet. Således kan många eller nästan alla av de punkter som anges som förbjudna även anses gälla övriga arter, eftersom det inte anges att det är tillåtet någonstans i lagstiftningen. Problemet med tolkningen av Bilaga 5 till jaktförordningen är att den bygger på motsatt princip. Anledningen att den tillkom är att Sverige ville försäkra sig om att man hade införlivat fågeldirektivet samt art- och habitatdirektivet i svensk rätt.

**Sid 16:** Vi anser att tillskapandet av nödutgångar ur levandefångstfällor inte är nödvändigt. Det riskerar att försvaga fällan och skapa fler ställen där det fångade viltet kan hitta svagheter och skada sig själv. Det vore också intressant att få någon bild över om detta är ett verkligt problem att barn fastnar i levandefångstfällor eller om det är ett i teorin tillskapat problem. Förbundet anser det inte nödvändigt att lösa ett problem som inte är helt klarlagt.

**Sid 17:** NV påpekar själva att tillskapandet av tidsbegränsade tillstånd kommer att skapa problem där laglydiga jägare riskerar att fällas för jaktbrott och riskera vapenlicenser för att de en höst använder en fälla vars "tidsfrist" har löpt ut. Detta är inte en rimlig proportion till de problem man anser sig eventuellt lösa med denna tidsbegränsning.

**Sid 17:** Här återkommer en formulering som syns i andra sammanhang, nämligen att Sverige skulle vara mer eller mindre unikt vad gäller att använda lös hund vid jakt. Senast sågs denna direkta felaktighet i Djurskyddets begäran att utreda jakten med lös hund. Holland är idag det enda land i Europa där jakt med lös hund är kraftigt inskränkt. En mycket olycklig och osaklig formulering.

**Sid 19:** Här anges bland annat att hondjur med diande ungar måste släppas ut. Detta bygger på att man utgår från att det är tillåtet att fånga sådana djur. Det är fel - till exempel är kulingförande vildsvinsuggor alltid fredade och får inte ens fångas. Det räcker inte att de släpps ut eftersom ett

jaktbrott redan har skett. Det är för att motverka detta problem viktigt att kraven på selektivitet inom arten uppnås med fällor för vildsvinsfångst.

**Sid 20:** NV föreslår att levandefångstfällor ska vara utrustade med larm. Det nämns att mobiltäckning inte finns överallt i landet. Man konstaterar detta men drar inga slutsatser av det. Larmen är dyra och av erfarenhet vet vi att de har tekniska problem. I vinterklimat är batterikapaciteten begränsad. Ingenstans slås heller fast inom vilket tidsintervall vittjning ska ske. Tidpunkt för vittjning är i princip helt borttagen ur regelverket i och med detta. Den tänkta regeln om larm riskerar att öka risken att djur lider, inte att minska den. Återigen är skrivningen fokuserad på vildsvinsfällor och övriga fällor glöms bort. Om larmet ska specificeras vid typgodkännandet innebär det också att fångstmännen är knutna till det system som fällan är testad med även om det skulle finnas bättre larmsystem på marknaden, nu eller senare under 10-årsperioden. Utöver att försämra djurskyddet riskerar regeln att försvåra för de som vill och kan nyttja larm på sina fällor.

**Sid 24:** Eftersom 10-årsregeln borde tas bort helt och hållet faller delvis de sista styckena på sid 24, men om kravet består bör vedertagna fällor kunna hanteras av NV så att de utan kostnad för enskild kan testas och godkännas eller godkännas på grund av god erfarenhet och avsaknad av problembild.

**Sid 25:** Här räknar man upp de problem som finns rörande typgodkännande av äldre fångstredskap men kommer inte med några lösningar. Återigen hänvisar man till fällor enbart för skyddsjakt/skadegörande djur. Fotsnara för räv används för att jaga räv, men används INTE i områden med fjällräv som omnämns i texten, detta för att undvika felfångst. Inget sägs om ripsnarningen som är till för att jaga matvilt. Vi upplever att skrivelsen i sin helhet andas en ovilja mot fällor och fällfångst och att problem med att fångstredskap faller bort ur användningen inte ses som ett problem för NV. Det framgår också på sidan 26 där man skriver *"Detta kan komma att innebära att vissa redskap som varit typgodkända i framtiden inte längre kommer att vara det."*

**Sid 27:** Här anges felaktigt att en icke typgodkänd fälla får säljas fritt. En vara som är olaglig att använda får inte säljas enligt marknadsföringslagstiftningen. Detta har bl.a. prövats avseende vildsvinsfällor, se MD 2009:40 (<http://www.marknadsdomstolen.se/Filer/Avgöranden/Dom2009-40.pdf>).

## Föreskrifterna

2 kap 1 § 1p. Det ska stå *"fånga, kvarhålla..."*. Jfr 3 p.

2 kap 1 § 4p. Genomgående i dokumentet pratar man om selektivitet endast avseende "arter". Ser vi till vildsvinen är selektiviteten högaktuell inom arten eftersom jakttiderna är differentierade och suggor med smågrisar alltid är fredade. Här bör man alltså lägga till att selektivitet även kan vara inom arter. Särskilt 11p i samma paragraf bör modifieras. Samma synpunkt gäller där begreppet återkommer i övriga dokumentet samt konsekvensutredningen.

3 kap 3§ ger ett mycket stort utrymme för personliga tolkningar av den enskilda handläggaren.

4 kap 1 § 2p. Det står ingenstans uttryckligen i föreskrifterna att vem som helst får bygga en fälla själv och använda den så länge den uppfyller kraven i ett typgodkännande. Detta bör uttryckligen anges.

4 kap 1 § 10p. Begreppet "förhållanden" är oklart och bör definieras närmare. Avses t.ex. klimat, temperatur? Utan en närmare beskrivning blir bestämmelsen alldeles för otydlig och den bör därför kompletteras.

5 kap 2§ Sökanden har inget inflytande över när, var eller hur testen skall genomföras. Gör NV testen under en för fällan missgynnsam årstid eller område så utsätts sökanden för onödiga kostnader och riskerar att inte få ett nog stort antal fångster för utvärdering. Då blir kostnaderna orimligt stora för sökanden.

7 kap 1§ Här måste det finnas ett enkelt och obyråkratiskt sätt att lägga till arter på listan. Man bör ställa sig frågan om listan behövs och kan hållas aktuell. Rimligen behövs inte listan då man i respektive test och typgodkännande kan specificera vilka arter som fångstredskapet är avsett och godkänt för. Rimligen måste alla jaktbara arter också kunna övervägas för fällfångst i ett typgodkännandeförfarande. Jaktbara arter förändras över tid och en lista av detta slag blir snabbt inaktuell och ologisk samt riskerar att skapa A- och B-lag bland det vilda vilket är djupt olyckligt ur såväl etisk som djurskyddssynpunkt. Vidare är "mus", "sork" och "vessla" inte arter.

7 kap 2 § sista stycket hänvisar till stockfälla för mård. Hänvisning till typgodkännandenummer saknas vilket vore önskvärt för tydlighetens skull. Detta blir dock en konstig hänvisning eftersom den aktuella fällan kanske inte är typgodkänd om 10 år längre. Här måste en annan juridisk-teknisk konstruktion användas för att uppnå syftet och punkten bör därför omformuleras.

8 kap 7 § samt bilaga 2 sjunde stycket använder uttrycket "bifångst". Detta bör definieras i 2 kap. 1 § så man förstår vad som avses. Menas det som regleras genom 28 § NFS 2002:18?

8 kap 9 §. Begreppet "elektronisk larmanordning" är inte närmare konkretiserat eller definierat. Vad avses med begreppet? För att undvika tolkningssvårigheter bör detta närmare definieras. Vidare bör det anges vad som gäller om den fallerar eller saboteras. Föreskrifterna avser å andra sidan endast typgodkännande av redskap. Dessa måste kompletteras med föreskrifter rörande användandet av sådana. Mot denna bakgrund framstår 8 kap. 9 § som "felplacerad". Paragrafen är att se som en "användandebestämmelse" och bör därför möjligen istället strykas här.

Bilaga 1 p1. Begreppet "avtalad tid" anges för tester av ett fångstredskap. Vad avses med denna hänvisning? Avses en viss tidsram tillskapas bör detta istället anges direkt i föreskrifterna.

Bilaga 1 p2. Definitionen av död i femte stycket återfinns redan i 2 kap 1 § och bör tas bort.

SVENSKA JÄGAREFÖRBUNDET

Daniel Ligné  
Riksjaktvårdskonsulent

Bo Sköld  
Generalsekreterare